

ОБРАЗОВАЊЕ УЧЕНИКА ИЗБЕГЛИЦА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

ПРАВНИ ОСНОВ

Република Србија у погледу приступа образовању, регистрације ученика, принципа једнаког третмана, спречавања ксенофобије и нетолеранције, примењује одредбе Међународне конвенције о заштити права радника и миграната и чланова њихових породица, Конвенције о правима детета и других релевантних међународних и националних докумената и испуњава своје законске обавезе. Република Србија се ратификацијом Конвенције о правима детета Уједињених нација обавезала да обезбеди остваривање свих права детета ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", број 15/90 и "Службени лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 4/96 и 2/97, а нарочито право на образовање.

Устав Републике Србије прописује у члану 71. *да свако има право на образовање које је бесплатно и обавезно у основној школи, док је средње бесплатно. Сви грађани, имају под једнаким условима право приступа високошколском образовању.* У Закону о основама система образовања и васпитања, ("Службени гласник РС" бр. 72/09, 52/11 и 55/13, 35/15- аутентично тумачење и 62/16-УС), формулисани су општи принципи система образовања и васпитања који захтевају обезбеђивање једнаког права и доступности образовања и васпитања. Исти закон прописује у члану 6. *да се страни држављанин и лице без држављанства уписују у школу и остварују право на образовање под истим условима и на начин прописан законом за држављане Републике Србије.* Чланом 44. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 52/11, 55/13, 35/15 – аутентично тумачење, 68/15 и 62/16 – УС) прописано је да се забрањују активности којима се угрожавају, омаловажавају, дискриминишу или издвајају лица, односно групе лица, по основу: расне, националне, етничке, језичке, верске или полне припадности, физичких и психичких својстава, сметњи у развоју и инвалидитета, здравственог стања, узраста, социјалног и културног порекла, имовног стања, односно политичког опредељења и подстицање или неспречавање таквих активности, као и по другим основима утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

Одредбе које се тичу уписа ученика у школу налазе се у Закону о средњем образовању и васпитању ("Службени гласник РС", број 55 /13) и Закону о основном образовању и васпитању ("Службени гласник РС", број 55 /13), Закону о забрани дискриминације ("Службени гласник РС", број 22/09), Правилнику о ближним критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 22/16), Закону о азилу („Сл. гласник РС“, бр. 109/07) и другим законима којима се регулишу права детета и ученика.

Реализација наставе у школској 2016/17. години

Ученици избеглице који се налазе у колективним центрима долазе најчешће из Авганистана, Сирије, Ирака, Ирана, Пакистана, Сомалије. Међу ученицима се налази велики број малолетних лица без родитељске пратње (под старатељством центара за социјални рад) и припадају најосетљивијим групама, због чега смо прво њима пружили подршку приликом уписа у наше школе. **Програм сарадње УНИЦЕФ-а и Владе Републике Србије у области образовања у периоду 2016-2017. година, на основу кога смо учествовали у реализацији Заједничког концепта подршке образовању деце миграната/ избеглица и у пројекту „Подршка образовању ученика миграната /избеглица на територији Републике Србије“,** представљао је значајну подршку укључивању ученика у општинама: Палилула, Вождовац, Лајковац, Земун и Раковица, кроз чије школе је за протеклих седам месеци прошло око 200 ученика.

Ученицима су подршку пружали волонтери и преводиоци, а додатно су пројектно ангажована два координатора који су били доступни 24 сата сваког дана школама и породицама у случају да је потребна нека врста хитне подршке.

Центар за српски језик као страни језик на Филолошком факултету у Београду припремио је методологију учења Српског језика као страног језика коју је пројектно финансирао Дански савет (у сарадњи са амбасадом УСА у Београду), а Фондација Дивац је помогла опремање неких школа.

Примењен је следећи модел образовања:

А) ученици се укључују у наставу током 2 часа у разреду (предметно) и током 2 часа радионица (језичке и тематске), или

Б) ученици се укључују у наставу 2 предмета по избору ученика у складу са нивоом знања енглеског и/или српског језика.

Најчешћи предмети које су ученици похађали : Српски језик, Страни језик, Математика, Географија, Биологија, а укључени су у све доступне ваннаставне активности.

Према овом моделу, ученици су на редовним часовима распоређени према узрасту у одговарајуће разреде, а део времена су проводили учећи српски језик на допунској настави предмета Српски језик.

То је изазован задатак јер деца немају документацију о похађању школе у земљама из којих долазе или немју никакво искуство школовања због дуготрајних миграција, те је задатак наших школа да процене компетенције у околностима у којима деца не знају језик инструкције, односно српски језик. Министар је донео **Стручно упутство за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила у систем образовања и васпитања**, које је прослеђено свим школама и налази се на сајту МПНТР-а, као подршка школама.

Стручним упутством је предвиђено да СТИО тим/Стручни тим за инклузивно образовање, (постоји у свим школама), сачини *План подршке на нивоу школе о укључивању ученика избеглице/тражиоца азила*. План треба да садржи активности одељењског старешине, организацију општих родитељских састанака, часова одељењске заједнице у циљу припреме родитеља и ученика за долазак новог ученика коме је потребна подршка;

План подршке ученику садржи: програм адаптације и начина превладавања стреса; програм интензивног учења језика средине како би се учење језика одвијало у складу са методологијом убрзаног савладавања програма Српског јзика као страног језика на допунским часовима, али и кроз учешће у редовној настави и ваннаставним активностима које школа реализује; индивидуализацију наставних активности кроз прилагођавање распореда похађања наставе, дидактичког материјала, метода и начина рада;

С обзиром на потребу да школе задовоље образовне и емотивне потребе ученика у складу са њиховим компетенцијама, тешким животним условима и ускраћењима кроз која су прошла, али и утврђене чињенице да су породице и сами ученици мотивисани и спремни да уче, Министар је формирао међусекторску **Радну групу за обезбеђивање**

подршке у образовању ученика избеглица и тражилаца азила у институцијама система образовања и васпитања, која ће се бавити системским питањима и решењима.

Припрема за реализацију наставе у школској 2017/18. години

Будући да очекујемо, према подацима добијеним из КИРС-а, **упис око 750 ученика узраста за похађање основне школе** (податак од 21.08.) од око 1300 малолетних особа у колективним центрима, Министарство просвете, науке и технолошког развоја је организовало системску подршку за колективни упис деце. Организована је подршка у следећим областима:

- **Менторска подршка школама од стране 10 ментора** (спољних сарадника саветника) који су прошли интензивну обуку како би пружали подршку школама;
- Припремљене су обуке за 500 запослених из 17 општина које су у близини 18 колективних центара, а које се управо реализују;
- **Девет школских управа министарства је извршило расподелу ученика у школе** на својој територији, а најпре у школе које имају мањи број ученика у одељењима, које се налазе близу колективних центара, уз вођење рачуна да у тим одељењима нема ученика који уче према ИОП 1 и ИОП 2;
- Министарство ће преко својих школских управа извршити расподелу и дистрибуцију **школских торби и прибора** (2.188 пакета) које је обезбедио **Уницеф**, а који ће бити **уручени ученицима избеглицама и ученицима из материјално депривираних средина из тих школа у којима се реалиује пријем избеглица**;
- Припремљена је **обука за запослене у школама и реализована обука тренера** од стране министарства и Центра за образовне политике, како би наставници били оснажени за израду плана подршке новом ученику који не зна језик инструкције, припрему наставних и ваннаставних активности са родитељима и свом децом у школи како би међусобно учили једни од других о својим културама; како би израдили портфолио за ученике у оме ће бити описане међупредметне компетенције које су препознатљиве у свим европским земљама, итд.
- Запослени у школама ће добити инструкције о вођењу документације у школи, а начин вођења евиденције о ученику биће предмет разматрања од стране Радне

групе, о чему ће школе у процесу образовног рада у септембру/октобру добити инструкције;

- У току је **реализација обука око 500 запослених у школама** ради примене претходно наведених детаљних инструкција које су и прописане Стручним упутством, а коју реализују обучени практичари из школа које су прошле школске године образовале избеглице, као и тренери едуковани из области интеркултуралности (организују МПНТР, Уницеф и ЦОП);
- **Школе добијају грантове од Уницеф-а, а од 1. јануара 2018. од стране МПНТР,,** као и **менторску подршку од стране саветника спољних сарадника**, али је посебно важно да су просветни саветници из девет **школских управа (Београд, Ниш, Ваљево, Лесковац, Краљево, Нови Пазар, Сомбор, Зрењанин, Нови Сад)** заједно са менторима и повереницима за избеглице припремили у августу месецу акционе планове за подршку деци, наставницима и школама;
- КИРС ће извршити дистрибуцију родитељима у колективним центрима **брошуре о упису деце на језицима: фарси, урду, арапски, енглески, пашту, које су израдили Уницеф, Центар за образовне политике и МПНТР;**
- Школске управе министарства ће добити ресурс подршку за реализацију свих активности сарадње са школама и локалним организацијама.
- **Временски распоред уписа деце ће бити реализован у сарадњи са КИРС** који обезбеђује превоз деце, због чега ће све бити сукцесивно од почетка школске године, **односно од 1.септембра 2017;**
- УНХЦР и КИРС ће помоћи око исхране деце која због одласка у школу губе могућност редовног коришћења кухиње у олективним центрима;
- Биће припремљен посебан вебсајт на коме ће бити постављени примери добре праксе у фреализацији наставе, резултати праћења и др. (Уницеф);
- На основу искуства у прошлој школској години припрема се за публикавање **Приручник за школе** које ће помоћи у реализацији и спровођењу Стручног упутства. Сарадници на изради су Уницеф, Центар за образовне политике и организација ИНДИГО из Ниша;;

- Интензивирамо међусобну сарадњу са управом колективних центара, повереницима Комесаријата, школским управама и представницима локалне самоуправе, као и невладиним организацијама, како би активности биле синхронизоване, а деца добила у колективним центрима роз неформално образовање подршку у учењу језика, релаксирајућим и спортским активностима, итд.
- Организовали смо да деца буду уписана у школу и у ситуацијама недостатка доказа о похађању школе. Уколико нешто од школске документације имају, треба све да понесу са собом приликом доласка са повереником Комесаријата и родитељем или привременим стартељем;
- Министарство здравља је прихватило да **сва деца пре поласка у школу имају бесплатан систематски преглед у центрима**, о чему ће добити потврду.

Припремљен је **МАДАД 2 пројекат који финансира Европска комисија**, који ће бити реализован у сарадњи са надлежним министарствима, којим су планиране активности доделе грантова веће вредности школама, интензивна подршка и праћење саветника спољних сарадника, даље унапређивање наставничких компетенција, израда и обука за примену наставног плана и програма за Српски као страни језик, итд.

Министарство захваљује свим партнерима на озбиљном улагању енергије у овај процес интеграције деце која су у невољи, изван своје домовине, некада и без породичне пратње, али су са нама који желимо да им пружимо пуну подршку да имају безбедно детињство током боравка у Србији.